

Ключевые слова: *постмодернизм, Латинская Америка, Роберто Бола-ньо, Нацистская литература в Америке, художественная мистификация, симулякр, реальное, воображаемое, Жан Бодрийяр, Жак Лакан.*

Sokulska A., postgraduate student,
Taras Shevchenko National University of Kyiv, Ukraine

MYSTIFICATION OF FICTIONAL CONSCIOUSNESS IN ROBERTO BOLAÑO'S NOVEL NAZI LITERATURE IN THE AMERICAS

This paper focuses upon the simulacrazation of reality in literary text through the mystification effect in Latin American contemporary fiction. The concepts of real and fictional in Roberto Bolaño's Nazi Literature in the Americas have been re-read within the paradigm of hypothetical history deconstruction. Special attention has been paid to the mystification of fictional consciousness as a literary manoeuvre which generates new ways of intellectual exploration of reality in the ludic realm of postmodern contemporary culture and literature.

Key words: *postmodernism, Latin America, Roberto Bolaño, Nazi Literature in the Americas, fictional mystification, simulacrum, real and fictional, self-reference, Jean Baudrillard, Jacques Lacan.*

Старченко А., студ.,
Інститут філології КНУ імені Тараса Шевченка

СПЕЦИФІКА АНТРОПОМОРФНИХ ОБРАЗІВ ПОДІЛЬСЬКОЇ БАЛАДИ

У статті розглянуто основні антропоморфні символи українських народних балад Поділля. У дослідженні представлені парадигми функціонування чотирьох найпоширеніших персонажів: жінки, чоловіка, свекрухи та коханки.

Ключові слова: *балади, Поділля, антропоморфні образи, балади про сімейні взаємини та конфлікти, жінка, чоловік, свекруха, коханка.*

Баладному ліро-епосу присвячено ряд праць: «Пояснення малоруських і споріднених народних пісень» О.Потебні, «Жіноча неволя в руських піснях

народних», «Студії над українськими народними піснями» І. Франка, «Балада про дочку-пташку в слов'янській народній поезії» Ф. Колесси. Не можна не зазначити праці П. Лінтура «Народні балади Закарпаття», книгу Н.А. Нудьги «Українська балада» (К., 1970), а також працю С. Грици «Мелос української народної епіки» та монографію О. Дея «Українська народна балада».

Та попри наявність певного числа науково-теоретичних праць на тему українських народних балад та їхньої персональної системи, проблематика, досліджувана у пропонованій розвідці, входить до числа актуальних у сучасній фольклористиці, оскільки питання образної системи, на нашу думку, висвітлено недостатньою мірою.

У ході дослідження було використано тексти, зафіксовані у ході польових практик у с. Білашки, с. Кліщів, с. Дзвіночки Вінницької області та с. Майдан-Вербецький та м. Дунаївцях Хмельницької області. Розглядаючи зібрані нами тексти, ми спиралися на тематичну класифікацію О.Дея. Можемо зробити висновок, що досліджені нами балади Поділля варто віднести до циклу про сімейні взаємини та конфлікти, до персональної системи яких входять образи жінки, чоловіка, свекрухи та коханки.

У досліджених текстах жінка постає еталонним образом невістки, дружини, матері, як у баладі «Ой як важко, ой як тяжко як вечір надходить» про невірною чоловіка, що за намовлянням коханки хоче зарізати законну дружину, а вона благає:

Не рїж, не рїж, мїй миленький,
Зажди час-годину,
Нехай же я погодую
Маленьку дитину.

*(записано від Артеменко Марії Яківни,
75 років, 27.08.2013, с. Білашки Вінницької області)*

Або ж у баладі «Там попід горою», де суворий чоловік калічить свою молоду дружину:

Там попід горою, попід криницею,
Не по правді жиє чоловік з женою.
Вона йому стелить білу постільнюку,
А він їй рихтує дротяну нагайку.
Біла постелонька порохом припала,
Дротяна нагайка кирв'ю окипала.

*(записано від Коваленко Ольги Миколаївни,
74 роки, 05.07.2012, с. Кліщів Вінницької області)*

Як зазначає Л. Дунаєвська, балади – це «ліро-епічні твори на родинно -, рідше – соціально-побутову тематику з динамічними сюжетами, що завер-

шуються трагічною, часто фантастичною розв'язкою» [2; 94]. Так і у фіналі твору жінка не витримує морального тиску, перетворюється на зозулю та летить до рідного дому. Це досить поширений мотив метаморфози антропоморфної істоти в орнітологічний символ [4]. Ще одним поширеним варіантом фантастичного фіналу є перетворення дівчини на тополь, але вже не за власним бажанням, а завдяки чарам свекрухи:

Лихая свекруха
Мене заклінала,
А тому я в полі
Тополею стала.

*(записано від Біліченко Катерини Валентинівни,
67 років, 03.07.2012, с. Дзвіночки Вінницької області)*

Але трапляються й інші сюжетні варіанти, коли жінка не є ідеалізованим персонажем, оскільки припускається певної помилки. Наприклад, у баладі «Була в дівки лихая свекруха», де молода мати, пішовши за наказом свекрухи в неділю в поле жати, забуває там маленьку дитину і з горя вбиває себе. Та в цьому випадку винною, все ж, залишається свекруха, адже вона порушила табу – змусила невістку працювати у неділю та стала причиною її смерті та смерті дитини. Отже, можемо зробити висновок, що жінка в досліджених текстах балад виступає позитивним персонажем, але, як слушно зазначає І.Франко, «із нещасливою долею», що страждає від вчинків інших персонажів [6; 16].

Що ж до образу чоловіка, то він, на нашу думку, є відносно нейтральним, адже його не можна віднести ні до негативних, ні до позитивних персонажів. Зазвичай він з'являється на початку і в кінці твору та не бере участі в розгортанні основних подій, як у баладі «Мала мати сина, рано оженила», в якій ідеться про матір, що відправила сина у солдати, а невістку послала вибирати льон, напоїла чарами і перетворила на тополь. Тільки приїхавши з війни, чоловік дізнається про долю дружини.

Іноді чоловік виступає жертвою чарів або прокльонів матері. Так, наприклад, у баладі «Ой за гаєм зелененьким» син хоче одружитися із вдовою наперекір волі матері, за це вона його проклинає:

«– Щоб тобі став кінь горою,
А нагайка – гадиною.
Сам, молодий, – яворю!».

(Павлівни записано від Балінської Наталі Павлівни,

37 років, 29.08.2011, с. Майдан-Вербецький Хмельницької області)

У деяких випадках чоловік є персонажем з негативним забарвленням. У баладі «Ой червоно сонце сходить, червоно заходить» він вбиває дружину, щоб бути з коханкою, яка пізніше відмовляється від нього, адже «...убив першу жінку, уб'єш так і другу».

Яскраво негативним образ чоловіка є у баладі «Там попід горою», в якій він без причини б'є власну дружину, але це скоріше виняток, аніж правило.

Отже, чоловік у досліджених нами текстах є відносно нейтральним образом, що може виступати і позитивним, і негативним персонажем водночас.

Образ матері або ж свекрухи у досліджених нами текстах зазвичай висвітлений у негативному ключі. Так, у баладах «Зацвіла калина в лузі на помості» та «Мати сина оженила» йдеться про нелюбов свекрухи до невістки та бажання її отруїти. В результаті, поділившись зіллям, молоді помирають разом. У першому варіанті мати садить над могилою сина калину, що сохне, а над могилою невістки – сухий терен, що розцвітає. Згідно з іншим варіантом закоханих ховають окремо: чоловіка на цвинтарі, а дівчину за цвинтарем, на їх могилах садять явір та калину, що сплітаються своїм гіллям. Та у кінці обох балад мати розкаюється у своїх вчинках.

Жорстоко вчиняє матір і зачарувавши невістку, що стала тополею, коли змушує сина її зрубати, як у баладі «Ой у полю,полю береза стояла», чи коли порушує заборону працювати в неділю і посилає дівчину в поле жати («Була в дівки лихая свекруха»). Чинить зло свекруха не лише невістці, а й своєму сину, проклявши його за бажання взяти до шлюбу вдову («Ой за гаєм зелененьким»). Не пробачає вона й образу сина, коли той виганяє її з хати, а після нещастя та загибелі дружини кличе назад:

«– Щоб тобі, сину, хата горіла,
То я й гасити б не веліла.
Нехай тобі згорить іще й хата,
Ти – не мій син, я – не твоя мати».

*(записано від Григорової Світлани Олександрівни,
73 роки, 02.08.2013, м. Дунаївці Хмельницької області)*

Таким чином, можемо зробити висновок, що найчастіше свекруха виступає в розглянутих нами баладах як відверто негативний персонаж.

Образ коханки менш поширений у баладах, ніж розглянуті вище. У творах «Ой високо сонце сходить, високо заходить» та «Ой як важко, ой як тяжко» вона вимагає у чоловіка не просто покинути дружину, а й убити її разом з дитиною:

«Убий жінку ще й дитину,
Положи на лавці.
Як сам підеш увечері,
Прийдеш аж уранці».
Вона навіть радить йому, як саме це зробити:
«Біжи, біжи до корчомки
Горілки напийся,

А як прийдеш додомочку,
Та й жінки вчепися».

*(записано від Мартинюк Ольги Миколаївни,
25 років, 29.08.2013, с. Кліщів Вінницької області)*

Після скоєного чоловіком злочину вона відмовляється з ним жити. На нашу думку, без сумніву, коханка виступає виключно негативним персонажем, що спонукає чоловіка на убивство власної дружини.

Отже, у ході дослідження нами було зафіксовано 47 текстів. Гендерна специфіка показала, що у баладах жіночі образи домінують над чоловічими, найчастотнішим є образ жінки, приблизно в однаковій кількості зустрічаються образи чоловіка та свекрухи, рідше – коханки. Провівши компаративне дослідження зафіксованих нами у ході польових практик текстів та балад, зібраних О.Деєм та Г. Танцюрою, ми зробили висновок, що мотивна парадигма і образна система текстів майже не зазнали змін [3], [1].

ЛІТЕРАТУРА:

1. Гнат Танцюра. Записки збирача фольклору. – Київ: Державне видавництво образотворчого мистецтва і музичної літератури УРСР, 1958. – 102 с., нот.
2. Грицай М.С. Українська народно-поетична творчість / М.С. Грицай, В.Г. Бойко, Л.Ф. Дунаєвська; За ред проф. М.С. Грицяя. – К.: Вища школа, 1983. – 360 с.
3. Дей О.І. Поетика української народної пісні. – К.: Наук, думка, 1978. – 250 с.
4. Нікітіна А.В. Образ-символ в традиційнонародній культурі. руско-славянськиевзаимосвязи на матери але фольклора о кукушке: автореф. дис. ... канд.філол.наук: 10.01.09 / Нікітіна Алла Володимирівна. – Санкт-Петербург, 1999. 35 с.
5. Українські символи / За ред. М. Дмитренка. – К., 1994. – 140 с.
6. Франко І. Жіноча неволя в руських піснях народних // Франко І. Твори: У 50 т. – Т. 26. – К.: Наук, думка, 1980. – С 7–354.
7. Франко І. Студії над українськими народними піснями // Франко І. Твори: У 50 т. – Т. 42. – К.: Наук, думка, 1984. – С 7–492.

*Старченко А., студ.,
Институт филологии КНУ имени Тараса Шевченко*

СПЕЦИФИКА АНТРОПОМОРФНЫХ ОБРАЗОВ ПОДОЛЬСКОЙ БАЛЛАДЫ

В статье рассмотрены основные антропоморфные символы украинских народных баллад Подолья. Вислєдовании предстaвленнє

парадигмы функционирования четырех самых распространенных персонажей : женщины, мужчины, свекрови и любовницы.

Ключевые слова: баллады, Подолье, антропоморфные образы, баллады о семейных взаимоотношениях и конфликтах, женщина, мужчина, свекровь, любовница.

Starchenko A., Fourth-year student,
Institute of philology

SPECIFIC OF ANTHROPOMORPHIC CHARACTERS OF THE PODOLSK BALLAD

The article is considered to the basic anthropomorphic symbols in Ukrainian folk ballad of Podillya. The investigation presents paradygm functioning of the four most common characters of woman, man, mother-in-law and mistress.

Keywords: ballads, Podillya, anthropomorphic characters, ballads about family relationships and conflicts, woman, man, mother-in-law, mistress.

УДК 821.161.2

Тетеріна О.Б., к. філол. н., наук. спів.,
Інститут філології КНУ імені Тараса Шевченка

ПРОБЛЕМА АВТОПЕРЕКЛАДУ: П.КУЛІША У КОНТЕКСТІ СВІТОВОЇ ПЕРЕКЛАДОЗНАВЧОЇ ДУМКИ

У статті розглянуто погляди П.Куліша на проблему самоперекладу. Проаналізовано думки критика про автопереклад як прояв письменницького білінгвізму (які спроектовані як на творчість самого автора, так і на художні спроби інших письменників) у контексті сучасної перекладознавчої думки.

Ключові слова: автопереклад, білінгвізм, рідна мова, менталітет, іманентність, національний літературний процес.

Широко обговорюване сучасною філологічною наукою питання про перспективи іманентного розвитку національних літератур за доби глобалізації [1; 2] привертає увагу дослідників до явища письменницької дво(багато)мовності. Це актуалізує, своєю чергою, вивчення проблеми автоперекладу (що, як міжкультурний феномен, особливо вияскравлює національну специфіку